

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Kuuleminen 21.10.2015

Lausuntopyyntö Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016 - 2019

Kuntaliitto pitää julkisen talouden tasapainon saavuttamista tarpeellisena

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt Suomen Kuntaliitto ry:ltä kirjallista asiantuntija-lausuntoa Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016 - 2019.

Kuntien rahoitusasemaan pyritään vaikuttamaan asettamalla ja seuraamalla vuosittain kuntatalouden menorajoitetta. Lisäksi tavoitteena on, että kuntataloutta pysyvästi heikentäviä lakisääteisiä tehtäviä tai velvoitteita ei anneta, ellei niistä säädetä julkisen talouden kokonaisedun vuoksi. Mikäli kuitenkin tehtäviä ja velvoitteita annetaan, valtionapuja lisätään tai karsitaan vastaavasti muita tehtäviä tai velvoitteita tai mahdollistetaan maksutulosten korotuksia. Uusiin tai laajeneviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan täysimääräinen rahoitus.

Kuntaliitto toteaa, että jo usean vuoden kestänyt talouden taantuma, heikko työllisyystilanne, valtionosuusrahoituksen leikkaukset sekä alhainen talouskasvuennuste vaikuttavat myös kuntien talouden tilaan heikentävästi. Lisääntyneet kuntien velvoitteet työllisyyden hoidon rahoitusvastuun osalta aiheuttavat kustannusten nousua muiden kuntien tehtävien ja velvoitteiden kasvun aiheuttamien kustannusvaikutusten lisäksi. Kuntien palvelutuotannon rahoittamiselle tämä kehitys asettaa haasteita. Kuntien rahoitusvastuu on kasvanut viime vuosina valtion rahoituksen vähentyessä. Liitteessä 1 on esitetty valtionosuusleikkausten vaikutukset kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitukseen vuosina 2012 - 2019.

Kuntien talouden vahvistaminen on keskeistä koko julkisen talouden tasapainottamisen kannalta. Julkisen talouden suunnitelmassa suunta kuntatalouden vahvistamiseen on oikea. Samalla on huomioitava, että merkittäviä kuntatalouteen kohdistuvia säästötoimenpiteitä, kuten toisen asteen koulutuksen uudistus, ei sisälly julkisen talouden suunnitelmaan.

Kuntaliitto on huolissaan julkisen talouden ja erityisesti kuntatalouden tilasta ja sen lähivuosien näkymistä. Julkisen talouden vakauttaminen edellyttää toimenpiteitä, joilla saavutetaan tosiasiallista talouden tasapainottamista sekä valtion talouteen että kuntatalouteen.

Talouden tasapainottaminen edellyttää huolellista taloudellisten vaikutusten arviointia sekä yksittäisissä lainsäädäntöuudistuksissa sekä eri hallinnonaloihin ja kuntiin kohdistuvaa taloudellisten vaikutusten kokonaisarviointia.

Opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalaan kohdistuvia linjauksia

Selonteossa todetaan, että hallituksen kärkihankkeiden rahoituksesta esitetään yhteensä 237 milj. euroa osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeisiin vuosina 2016 - 2018. Kärkihankkeet täsmentyvät myöhemmin.

Osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeisiin sisältyy myös ammatillisen koulutuksen reformi, johon liittyy lähes 200 milj. euron kokonaissäästötavoite. Yhteistyö Kuntaliiton ja kuntakentän kanssa on tarpeen kärkihankkeiden valmistelussa ja toteuttamisessa.

Selonteosta on nähtävissä, että valtiontalouden sopeutustoimia kohdistuu vuosina 2016 - 2019 opetus- ja kulttuuritoimeen painottuen koulutukseen. Kuntiin kohdistuvat menosäästöt opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla vaikuttavat varhaiskasvatukseen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitukseen. Lisäksi valtionosuusrahoituksen indeksikorotusjäädätykset vuosina 2016- 2019 leikkaavat kuntien valtionosuusrahoitusta sekä peruspalveluiden että opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusrahoituksen osalta. Valtionosuusrahoituksen tasoon vaikuttavat edelleen myös aiemmin päätetyt valtionosuusleikkaukset.

Selon teon mukaan vuoteen 2019 mennessä perusopetuksen valtionavustuksiin kohdennetaan 45 milj. euron säästö ja ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään 118 milj. euroa. Työvoimapolitiittisen koulutuksen hankintaan varattua määrärahaa, 90 milj. euroa, siirretään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vuonna 2018. Lisäksi asiakasmaksujen korotusten tekeminen mahdollistetaan opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla.

Opetus- ja kulttuuritoimeen, erityisesti koulutukseen, kohdistuu jo aiemmin tehtyjen valtionosuusrahoituksen leikkausten sekä vuosien 2016- 2019 sopeutustoimenpiteiden vuoksi merkittävä rahoituksen väheneminen. Lakisääteisten palvelujen ja hyvinvointia edistävien lainsäädäntöön perustuvien palveluiden järjestäminen edellyttää rahoitusperiaatteen toteutumista.

Perusopetuksen valtionavustusten vähentäminen heikentää kuntien opetuksen järjestämiseen kohdistettavaa rahoitusta. Kuntaliitto tähdentää ensisijaisena valtionapurahoituksena riittävän valtionosuusrahoituksen tärkeyttä lakisääteisen opetuksen järjestämiseksi.

Kuntaliitto kannattaa työvoimapolitiittiseen koulutukseen varatun määrärahan siirtoa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ajallisesti yhdessä ammatillisen koulutuksen reformin kanssa.

Päivähoitomaksujen sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksutulojen korottamismahdollisuus yhteensä 80 milj. eurolla vahvistavat kuntataloutta. Kuntien tulee kuitenkin saada itsehallintoon kuuluvaa päätösvaltaa kunnallisista palveluista aiheutuvien asiakasmaksutulojen osalta.

Subjektiiivisen päivähoito-oikeuden muutos sekä varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksen muutos yli 3-vuotiaiden lasten osalta 1.8.2016 lukien vähentävät peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta. Subjektiiivisen päivähoito-oikeuden muutoksen vuosittainen kokonaissäästöarvio on 62 milj. euroa, jolloin peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta vähennettäisiin 15,9 milj. euroa.

Kuntaliiton arvio päivähoito-oikeuden muutoksen kokonaissäästöstä on enimmillään 36 milj. euroa. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että eri toimenpiteiden säästövaikutuksia ei yliarvioida, sillä julkisen talouden tasapainoa ei voida saavuttaa olettamuksilla, jotka eivät ole toteutettavissa.

Huomioitavaksi valtionrahoitustarpeita

Selonteossa ei ole huomioitu turvapaikanhakijoiden opetus- ja kulttuuripalveluiden järjestämiseen sekä varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen kiinteistöjen peruskorjausinvestointeihin tarvittavan valtionrahoituksen puutteellisuutta.

Turvapaikanhakijoiden määrän arvioidaan tällä hetkellä nousevan 30 000 henkilöön. Palvelutarpeen lisäystä ei vielä ole huomioitu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksessa. Varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuspalveluiden sekä aikuisille suunnattavien kotouttamis-, kieli- ym. koulutuksen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden järjestämistarve lisäävät myös opetus- ja kulttuuripalvelujen kustannuksia. Valtion rahoitus ei kata riittävästi kaikilta osin palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Lisäksi päiväkotij- ja koulukiinteistöt edellyttävät peruskorjausinvestointeja esimerkiksi home- ja kosteusvaurioiden vuoksi. Tilojen tulee olla lakisääteisesti terveellisiä ja turvallisia sekä lapsille että henkilöstölle. Peruskorjausinvestoinnit on toteutettava ja usein kuntien lainakanta kasvaa kuntien rahoitusvajeen vuoksi. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että valtio osallistuu nykyistä vahvemmin tulevina vuosina peruskorjausinvestointien toteuttamiseen. Investoinneilla on myös työllistävä vaikutus.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, opetus ja kulttuuri

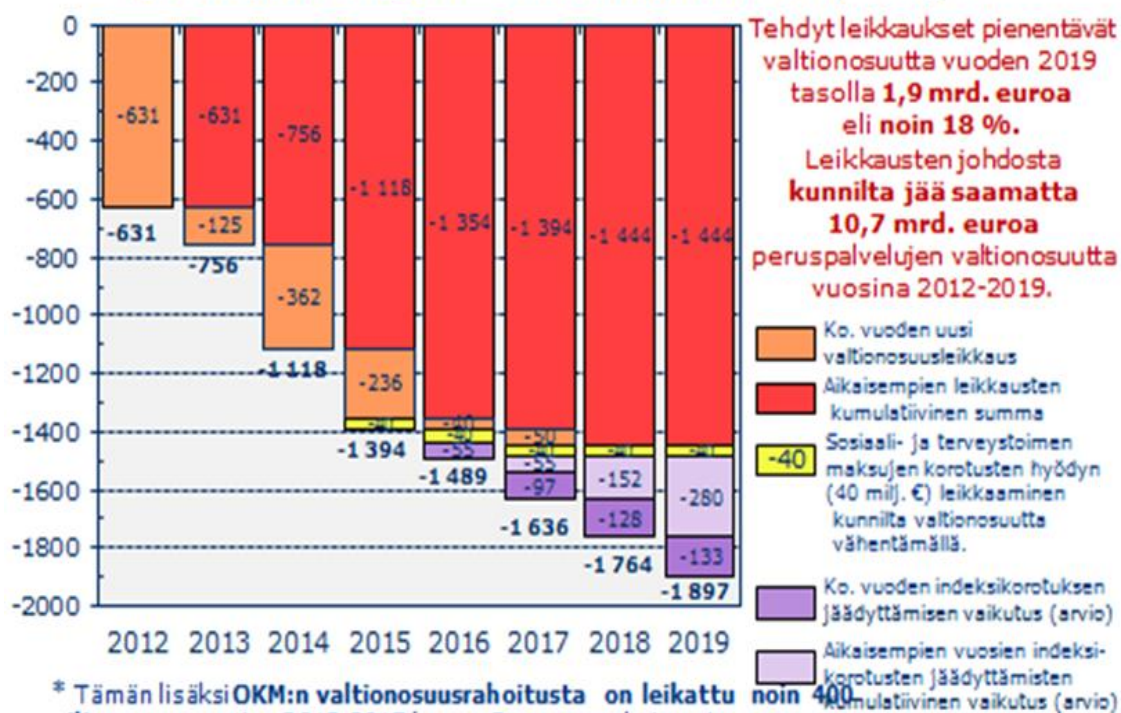

Päivi Väisänen-Haapanen
erityisasiantuntija

Liite: Valtionosuusleikkausten vaikutukset kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitukseen vuosina 2012- 2019

Valtionosuusleikkausten vaikutukset kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitukseen vuosina 2012-2019

Vuosien 2012-2019 leikkausten vaikutus kuntien peruspalvelujen* valtionosuuteen, milj. €

* Tämän lisäksi OKM:n valtionosuusrahoitusta on leikattu **milj. euroa** vuosina 2012-2015 (mutta 2. asteen rahoitus- ja rakennepaketti ei toteutunut).
Leikkaukset jatkuvat myös kaudella 2016-2019: noin 200 M€ tasossa 2019